

Marginaalikatuisuus

Taiteella on monia tehtäviä ja sosiaalisia rooleja, jotka nousevat pintaan eri aikoina. Lisäksi taide pyrkii täyttämään yhteiskunnallisen ja älyllisen elämän ammottavia aukkoja. Siksi taide saa joskus erilaisia, ikään kuin itselleen ei-tyypillisiä muotoja.

Kaikki tähän asti kokeiltu kaduilla näkyvä kansalaisaktivismi on auttamattoman vanhentunut. Katujen kieli on köyhtynyt olemattomiin. Tyypilliset ja vielä jokin aika sitten toimineet *mitingit*, *losungit*, *happeningit* – olivat ne sitten puolesta tai vastaan – ovat hyytyneet, menettäneet tenhonsa ja sen myötä myös uusia merkityksiä synnyttävän energiansa. Tästä syystä nykyinen radikaalitaide on lähtenyt kaduille, jotka sellaisinaan vääntelevät vailla kieltä. Niinpä taide yrittää opettaa kaduille omaa kieltään. Sillä ilman kieltä – ilman sanastoa, käsitteistöä ja lauseoppia – kadut muuttuisivat helposti mylviväksi ja mölyäväksi Maneesiaukioksi.

Minulta kysytään aina välillä, miksi kannatan oppositioaktivistien katuprotesteja ja yritän puhua niiden puolesta, kun taas vallanpitäjille lojaalit ja alistaiset ryhmät saavat minulta tuomion yhteiskunnallisesta epäterveellisyydestä. Eikö tämä olekin hieman ohjelmallista? Ensinnäkin: totta kai se on ohjelmallista, enkä näe mitään syytä sitä kieltää. Totta ihmeessä nonkonformismin ilmiöt ovat minulle läheisempiä ja ymmärrettävämpiä kuin mielipuolisen konformismin ilmiöt. Tästä vakuutuin jo aikoja sitten.

Toiseksi minusta tuntuu että normaalilla moraalivaistolla varustettu ihminen ei voi olla yhtäläisten olosuhteiden vallitessa valitsematta niiden puolta, jotka riskeeraavat oman turvallisuutensa, terveytensä ja vapautensa, jos vaihtoehtona ovat ne, joiden ”kansalaisaktiivisuutta” tukee valtava valtiollinen koneisto.

Mutta mitään yhtäläisiä olosuhteita ei ole olemassa edes tiukimmassa taiteellisessa mielessä, sillä naisistiset tempaukset ovat tylsiä, lahjattomia, täydellisen idioottimaisia sekä toivottoman toissijaisia. Tai eivät edes toissijaisia, vaan satakaksikymmentäseitsemässijaisia.

Esimerkiksi Voinan tempaukset tai ”monstraatiot” ovat hilpeitä, kekseliäitä, eivätkä ne milloinkaan kohdistu vihamielisesti yksittäisiin henkilöihin, joskin ne ovat hyvinkin riitaisia, mitä tulee valtiollisiin instituutioihin ja symboleihin. Ja, mikä tärkeintä, ne nojaavat aina erilaisiin perinteisiin lähtökohtiin ja ennen kaikkea karnevalistiseen *skomorohi*-kulttuuriin.

Sanomattakin on selvää, että taiteilijat, jotka toimivat avoimessa julkisuudessa ja kaduilla, ovat omien tempaustensa subjekteja, niiden yksilöllisiä toteuttajia. Našistisen lauman, joka ei koskaan itse keksi mitään eikä myöskään tiedosta sitä että muut keksivät heidän tekemisensä, kohtalona taas on jäädä laumaksi.

Tähän teemaan liittyy myös varsin akuutti juridinen näkökulma. Kyllä, radikaalitaide operoi usein juridisen tilan rajoilla ja toisinaan myös rik-

koo noita rajoja, tiedostaen tai tiedostamattaan. Kurittomuuden ja huliganismin raja on kuitenkin hyvin ehdollinen ja riippuu aina sekä makuseikoista että tilannekohtaisista olosuhteista.

Vanhemmat lukijat muistavat klassisen kohtauksen lapsuuteni aikaisesta runollisesta elokuvasta. Siinä sankari livahtaa yön pimeyden turvin kaupungin puistoon, kahmii syreenipensaasta kimpun ja se käsissään törmää yhtäkkiä miliisiin. Miliisi vetää käden lippaan ja sanoo: ”Rikotte järjestyssääntöjä, kansalainen! Lähdetään asemalle”. Mutta kun nuori sääntöjenriikkoja on vakuuttanut miliisille, että kukat ovat hänen rakastetulleen, miliisi tokaisee näennäisen ankarasti jotain siihen tapaan kuin ”teitä rakastuneita on paljon, kaikille ei voi syreenejä istuttaa” ja päästää nuorukaisen vapaaksi, minkä jälkeen miliisi huokaa syvään ja jää katsomaan loittonevan onnenpekan jälkeen.

Huliganismin ja kurittomuuden ero on aina ollut olemassa, eivätkä sitä määritä kriminaalisäädökset, vaan pikemminkin äänettömät yhteiskuntasopimukset. Tarkalleen ottaen ne signaalit, joita vallanpitäjät antavat alaisilleen.

Kuulin aikanaan myös karmivan tarinan siitä, kuinka muuan nuori mies sai kahden vuoden vankeusrangaistuksen siitä hyvästä, että ryhtyi tyttöystävänsä kanssa lumisotasille ja tuli vahingossa sammuttaneeksi lumipallolla yhden monista ”ikuisista tulista”. Herjausta, ymmärrättehän. Vaikka asianajaja kuinka yritti inttää että tapahtunut oli puhdas sattuma, mikään ei auttanut. Merkit, symbolit, muotokuvat, idolit, epäjumalankuvat ja muut pakanallisen tietoisuuden tunnusmerkit – jotka määrittävät tänäänkin yhteiskuntaelämäämme – ovat aina olleet määrättömästi yksityishenkilöä, hänen arvoaan, terveyttään ja elämäänsä tärkeämpiä.

Olen vakuuttunut siitä, että ihmiset, jotka ovat valinneet kadut taiteellisen toimintansa alueeksi, eivät ole huligaaneja. Eivät vähimmäskään määrin. Eivät edes siinä tapauksessa, että heidän toimintansa ei aina ole lainmukaista. Mutta minä en arvioi asiaa juridiselta kannalta, pikemminkin moraaliselta.

Mihin sitten perustuu tällainen arvioni? Mikä hiiva on nostattanut tällaisen uppiniskaisen käsitykseni? Ehkä sama hiiva, jota me kaksitoistavuotiaat hilpeät tolvanat heitimme kerran salaa mökkinaapurimme Sergei Fominin huussin reiästä. Tempaus oli kosto siitä, että ”tilanherraksi” pilkattu Fomin oli piessyt ystävämme Ahmetka Babajevin, joka oli veitsellä kirjoittanut halkovajan oveen vain yhden hyvin lyhyen sanan ja jäänyt kiinni itse teossa.

Jos joku ei tiedä tai ymmärrä, miten tehokasta jälkeä saa aikaan hiivapala kuumana päivänä huussin reiästä heitettyinä, kokeilkoon tempua itse.

L e v R u b i n š t e i n

Kirjoittaja on konseptualistirunoilija, taiteilija ja esseisti. Kirjoitus on julkaistu 5.5.2011 Grani. Ru -verkkolehdedessä.